

KE

AMMATILLINEN VUOROVAIKUTUS

Yksityisen ja ammatillisen vuorovaikutuksen erot

Yhteisöllisen toimintakulttuurin edellytyksenä ovat sisäistetyt ammatillisen vuorovaikutuksen periaatteet. Kasvattajien ammatillisuuteen kuuluu pohtia, millaista on hyvä vuorovaikutus. Se on jatkuva malli lapsille ja nuorille ja vuorovaikutuksen avulla välittyy yhteisön arvopohja. Jos vuorovaikutus lapsia ja nuoria kohtaan on välittävää ja kannustavaa, sillä on vaikutusta myös hyvinvointiin yleisesti. Vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa myös oleellisesti työhyvinvointiin.

Yksityisessä ja ammatillisessa vuorovaikutuksessa on eroja. Ammatillisessa vuorovaikutuksessa tulee tiedostaa omat tunteet ja säädellä tunteiden siivittämää käyttäytymistä ja vuorovaikutusta. Toissää ei voi mennä sen taakse, että minä nyt vain olen tällainen. Jos oman temperamentti estää yhteisten päämäärien toteutumista esim. äkkipikaisuus tai liiallinen vetäytyminen, täytyy ilmenemismuotoja rajata. Oman temperamentin ja persoonan rakentavat puolet ovat voimavara ja välttämättömyys vuorovaikutustyöläisille.

Yksityiselämässä emme usein erotele tunteita ja tekoja. Ne kulkevat luonnollisesti käsi kädessä ja voimme toisen käyttäytymisestä arvioida miltä hänestä tuntuu. Jokainen kantaa seuraukset omasta toiminnastaan itse, Jos kykenee säätelemään omia reaktioitaan vajavaisesti, saattaa olla, että ihmissuhteet rikkoutuvat tai läheisiä ihmissuhteita jää syntymättä.

Työyhteisössä emme voi valita työtovereita emmekä sitä keiden kanssa haluamme tehdä yhteistyötä. Ammatilliset vuorovaikutuskanavat on pidettävä auki kaikkien kanssa. Lasten ja nuorten oppimisen ja kasvun kannalta se on oleellista.

Hyvän vuorovaikutus ihmissuhdetyössä, jota opetus ja kasvatus mitä suurimmassa määrin ovat, edellyttää tiettyjen asenteiden toteutumista. Asenteeseen liittyy ajatus, miksi juuri tätä asennetta ylläpidetään. Joskus motiivi ei ole ammatillinenkaan esim. omaan mukavuudenhaluun tai itsekkyyteen liittyvä. Toinen asenteeseen liittyvä ominaisuus on ajatus sen tärkeystään ja kolmas asenteeseen liittyvä tekijä on toteutuuko se käytännössä. Ääneen lausutut, toivotut asenteet eivät aina toteudukaan arjessa. Työyhteisössä on tärkeää miettiä, minkä asenteiden varassa työtä tehdään.

Ammatillisen vuorovaikutuksen periaatteet

Asenteen, tunteen ja toiminnan tasolla hyvän ammatillisen vuorovaikutuksen edellytyksenä voidaan pitää seuraavia periaatteita:

- 1) Vuorovaikutusvastuu
- 2) Hyvä taho - välittäminen
- 3) Ihmisen kunnioitus
- 4) Vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoista
- 5) Oikein kuuleminen - ymmärtäminen
- 6) Tärkeiden asioiden sanominen - rehellisyys

Vuorovaikutustaitojen näkeminen ammatillisena osaamisena on suhteellisen uusi asia. Työyhteisöjen yhteisöllisyys, tiimityö, johtamistavan muutokset osallistaviksi ja demokraattisiksi ja lisääntynyt vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa vaativat vahvoja ammatillisia vuorovaikutustaitoja.

Vuorovaikutustaitojen hallinta ja ammatillinen käyttö on laajentunut oppilaiden ja kollegojen kohtaamisesta vanhempien ja monien yhteistyökumppanien kohtaamiseen. Asenteet ihmissuhteiden "henkilökemioista" elävät vahvoina ja jarrutavat vuorovaikutustaitojen kehittämistä ammattitaitona.

2) Asiakkaan, esimerkiksi oppilään vanhemman, kanssa vuorovaikutuksen onnistumisesta kantaa vastuun ammattilainen. Se on hänen työtään. Vanhempi on yksityishenkilö ja hänen vuorovaikutustapansa on sellainen kuin on. Erityisen haasteellista on, jos asiakas on ennustamaton tai tyyli epäasiallinen. Se on haaste ammattilaiselle, jonka tulee löytää keinot ja yhteinen sopimus vuorovaikutustavasta vanhemman kanssa. Tämä onnistuu, kun ei sorru ajattelutapaan, että vuorovaikutus ei onnistu, koska vanhempi on hankala tai henkilökemiat eivät sovi yhteen.

*vuorovaikutus-
vastuu*

Hyvä tahto yhteisön jäseniä kohtaan näkyy huolenpitona ja välittämisenä. Yhteistyöhön ryhdytään ja sitä ylläpidetään tietoisesti. Pyritään yhteiseen tavoitteeseen, vaikka vuorovaikutus ei olisikaan aina helppoa.

välittäminen

2) Kunnioitus on ehdotonta. Se tulee säilyttää kaikissa vuorovaikutussuhteissa. Kunnioitusta ei tarvitse erityisesti ansaita. Epäkunnioittavaan käyttäytymiseen tulee puuttua. Vaieut, kaikkien tiedostamat epäkohdat tulee ottaa puheeksi. Yhteisön toimintakulttuuri, jossa annetaan positiivista palautetta ja työstetään negatiivisia ilmiöitä, pysyy terveenä.

Rehellisyys

4) Ammatillisella on vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoista. Vuorovaikutustyö on usein tunnevaltaista. Lasten ja nuorten käyttäytyminen ja kehitysvaihe herättää paljon tunteita. Opettajayhteisössä esim. tehdään perinteisesti melko yksin töitä, joten reviiirijuttelu, kilpailu ja kateus ovat helposti pinnassa, koska ei ole

totuttu tekemään omaa työtä näkyväksi, eikä tekemään monipuolista yhteistyötä. Se ei ole opettajien vika, vaan koulun rakenteita tulisi kehittää siten, että ne tukisivat yhteistyötä. Ammatillisen vuorovaikutuksen paikkoja tulisi olla riittävästi. Toisen työn ymmärtäminen lisääntyisi, yhteissuunnittelu, toteutus ja arviointi olisi totuttu käytäntö.

Opettajayhteisössä on piirteitä, jotka kuvaavat hyvin luokkatilanteita. Auktoriteettivastaisuus, halutaan täysi ammatillinen vapaus ja voimakkaat yksilötarpeet korostuvat. Luokkien ryhädynamiikasta siirtyy usein opettajayhteisöön myös ilo, energisyys, terve kriittisyys ja huumori. Näiden siirtymien tunnistaminen ja tiedostaminen helpottaa ammatillisuuden säilymistä vuorovaikutuksessa.

kuunnioitus

5) Oikein kuuleminen ja ymmärtäminen ovat haasteellista. Reitin selittäminen toiselle siten, että hän ei näe karttaa ja yrittää sanojen perusteella muodostaa oikean mielikuvan etenemisestä, osoittaa sanojen monimerkityksisyyden. Saati silloin, kun kerromme tunteista ja ihmissuhteista. Kuuntelun merkitys työväliseenä korostuu. Hiljaa oleminen, kun toinen puhuu, ei takaa ymmärtävää kuuntelua eikä oikeaa tulkintaa asiasta. Kuuntelua tulee harjoitella ja käyttää tarkistavia kysymyksiä viestin ymmärtämisen tukena. Tämä antaa puhujalle tunteen arvostuksesta ja viestin kiinnostavuudesta.

kuuntelu

4) Rehellisyys on vuorovaikutuksen tärkeä kulmakivi. Vuorovaikutustilanteissa on oleellista säilyttää sekä hienotunteisuus että suoruus. Ne tukevat uskottavuutta ja toisen halua ottaa vastaan asia. Työyhteisössä luodaan hyvä vuorovaikutusyhteys kaikkiin. Luottamus rakentuu ja tunne, että on hyväksytty. Tämän tunne on kuin luotto pankkitilillä. Kun on luoton testaamisen aika eli otamme toisen kanssa hankalan asian puheeksi, luottoa löytyy ja pääsemme rakentamaan asian käsittelyyn. Puolustavia tunteita saattaa ilmetä, mutta ne eivät kaada yhteistä tahtotilaa selvittää asia ja sopia tulevasta toimintatavasta.

Rehellisyys

Työyhteisön jäsenten välillä ei saa olla katkenneita vuorovaikutussuhteita. Ne estävät yhteisen työn suorittamista ja saavat aikaan yhteisössä varomista ja mutkikkaita viestien välittämiskuvioita.

Lähde: Nousiainen, Piekkari:
Koulun kehittämisen kansio, 2007,
opetusministeriön julkaisu
www.minedu.fi/julkaisut